

پرچم‌داری بانوان با الگوگیری از حضرت زهرا سلام‌الله علیها

حجت‌الاسلام والمسلمین مرتضی غرسبان روزبهانی*

چکیده

بازیابی هویت زن در نقطه عطف تاریخ تحولات جهان در قرون اخیر، زن را در معرض دو انحراف بنیادین قرار داده بود؛ از یک‌سو تمدن غربی با فروکاستن حقیقت زن به جسم و جذابیت‌های مادی، او را به چرخ‌دنده‌ای در سازوکار سودجویی سرمایه‌داری و کالایی در بازار لذت تبدیل کرد؛ از سوی دیگر، نگرش‌های تحجرآمیز شرقی، زن را عنصری فاقد اراده و اثرگذاری در مقدرات جامعه و منفعل در رویدادهای تاریخی می‌انگاشتند. در میانه این دو افراط و تفریط، نظام اسلامی ایران با الهام از معارف ناب قرآن و سنت نبوی و علوی، طرحی نو در انداخت و الگویی را تحقق بخشید که نه مقلد غرب بود و نه محبوس در تحجر شرق. در این الگوی متعالی، زن نه تنها پیرو نیست، بلکه در بزنگاه‌های حساس «پیشران»، «پرچمدار» و «موتور محرک حرکت جامعه» شناخته می‌شود. این جهت‌گیری بنیادین تأثیر مستقیمی از سیره صدیقۀ طاهره، حضرت فاطمه زهرا علیها السلام و دیگر زنان برگزیده قرآن و عترت می‌گیرد. بانوانی که با حضور بهننگام، عقلانیت عمیق، فداکاری بی‌دریغ و بصیرت بی‌مانند خود، مسیر تاریخ را به سوی حق تغییر دادند.

کلید واژه‌ها: پرچم‌داری بانوان؛ حضرت فاطمه زهرا علیها السلام؛ هویت زن؛ الگوی زن مسلمان؛ نقش اجتماعی بانوان.

* محقق رسمی پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

مقایسه نگاه اسلام و دیگر مکاتب به زن

در دستگاه معرفتی اسلام، گوهر مشترک انسانیت با چشم‌پوشی از جنسیت تعریف شده است. خداوند متعال خلقت زن و مرد را از یک مبدأ و حقیقت واحد می‌داند و می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا...»^۱. کرامت ذاتی انسان و پاداش اعمال صالح بر پایه تقوا، ایمان و تلاش استوار است، نه مذکر یا مؤنث بودن. پروردگار متعال در سوره «نحل» به‌صراحت ملاک دست‌یابی به «حیات طیبه» را فارغ از جنسیت، در گرو عمل صالح هم‌زمان با ایمان معرفی می‌کند و می‌فرماید: «مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»^۲. همچنین در سوره «احزاب»، ده مقام برجسته معنوی و اجتماعی را بر می‌شمارد و نشان می‌دهد که افق تکامل برای زن و مرد دقیقاً برابر و متناظر است:

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا.^۳

در ساحت مسئولیت‌های خطیر اجتماعی و نظارت همگانی بر هدایت جامعه نیز قرآن کریم، ولایت متقابل مؤمنان بر یکدیگر در امر به معروف، نهی از منکر و اقامه نماز را بدون هیچ‌گونه مرزبندی جنسیتی ترسیم می‌کند و می‌فرماید: «وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ»^۴.

در نقطه مقابل، تمدن غرب بر مبنای فردگرایی افراطی و اومانیسم لذت‌طلب، جنسیت زن را بر انسانیت او غلبه داد. زن در ساختار سرمایه‌داری غربی در دو ساحت به اسارت درآمد: از

۱. نساء: ۱.

۲. نحل: ۹۷.

۳. احزاب: ۳۵.

۴. توبه: ۷۱.

یک‌سو نیروی کار ارزان برای چرخه‌های صنعتی؛ از سوی دیگر، ابزار ترویج مصرف‌گرایی وارضای غرایز سطحی.

در دیدگاه سنتی و متداول شرقی نیز زن همواره موجودی در حاشیه تاریخ پنداشته می‌شد. در این بینش، زن عنصری فاقد توانایی تولید فکر، مدیریت بحران و موضع‌گیری جریان‌ساز قلمداد می‌گردید و حیطه وجودی او تنها در حصار انفعال و پذیرش سرنوشت رقم‌خورده از سوی دیگران معنا می‌یافت. در دوره پهلوی در ایران نیز کوشیدند ترکیبی مبتذل از کالازدگی غربی به نام کشف حجاب و انفعال سنتی بر زن ایرانی تحمیل کنند و به لگدمال کردن شایستگی‌های معنوی و عقلانی او بپردازند.

جایگاه والای بانوان در نظام اسلامی

نظام جمهوری اسلامی ایران با دمیدن روح قدسی اسلام ناب، چارچوب جدیدی آفرید که نه به سمت ابزارانگاری غرب حرکت کند و نه در انزوای شرقی متوقف بماند. این مفهوم که در پیام‌ها و بیانات رهبر شهید و بنیان‌گذار انقلاب اسلامی به‌روشنی صورت‌بندی شد، با عنوان «الگوی سوم زن مسلمان» شناخته می‌شود: «زن در تعریف غالباً شرقی، همچون عنصری در حاشیه و بی‌نقش در تاریخ‌سازی؛ و در تعریف غالباً غربی، به‌مثابه موجودی که جنسیت او بر انسانیتش می‌چربد و ابزاری جنسی برای مردان و در خدمت سرمایه‌داری جدید است، معرفی می‌شد. شیر زنان انقلاب و دفاع مقدس نشان دادند که الگوی سوم، "زن نه شرقی، نه غربی" است. زن مسلمان ایرانی، تاریخ جدیدی را پیش چشم زنان جهان گشود و ثابت کرد که می‌توان زن بود، عفیف بود، محجبه و شریف بود، و در عین حال، در متن و مرکز بود»^۱. تحقق این نگاه متعالی تنها در ساحت نظر باقی نماند، بلکه در دهه‌های پس از انقلاب اسلامی در تمامی عرصه‌های علمی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تبلور یافت.

مشارکت جدی بانوان در صحنه‌های مهم نظام اسلامی

۱. مبارزات ضد طاغوت و پیروزی انقلاب

حضور توده‌ای و سازمان‌یافته زنان محجبه در تظاهرات عظیم سال ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ علیه رژیم ستم‌شاهی، ستون فقرات اراده ملت را تشکیل داد. امام خمینی علیه‌السلام بارها با تجلیل از این

۱. پیام رهبر شهید به کنگره هفت هزار زن شهید کشور، ۱۳۹۱/۱۲/۱۶.

موقعیت‌شناسی تاریخی تصریح فرمودند: «این پیروزی را ما از بانوان داریم قبل از اینکه از مردها داشته باشیم. بانوان محترم ما در صف جلو واقع بودند. بانوان عزیز ما اسباب این شدند که مردها هم جرئت و شجاعت پیدا کنند. ما مرهون زحمات شما خانم‌ها هستیم».^۱

در صفوف مبارزه، زنانی نستوه همچون مرضیه حدیدچی (دباغ) ظهور کردند. بانویی که شاگرد امام خمینی علیه السلام و شهید آیت‌الله مطهری بود؛ او با اینکه طعم وحشیانه‌ترین شکنجه‌های ساواک را چشید، لب به افشای اسرار نگشود. در غربت لبنان و سوریه دوره‌های چریکی و نظامی دید و پس از پیروزی، فرماندهی سپاه همدان را برعهده گرفت. عضو هیئت تاریخی اعزامی امام خمینی علیه السلام برای ابلاغ پیام به میخائیل گورباچف رهبر اتحاد جماهیر شوروی شد و در سنگر قانون‌گذاری مجلس نقش‌آفرینی کرد.

۲. ایثار در دفاع مقدس هشت‌ساله

در هشت سال جنگ تحمیلی، زنان با تقدیم همسران، برادران و فرزندان خویش و فرستادن آنان به خطوط مقدم، شاکله روانی جامعه را در برابر ماشین جنگی استکبار حفظ کردند. فراتر از آن، ستادهای پشتیبانی مساجد با محوریت زنان اداره می‌شد. پخت نان، خیاطی، بسته‌بندی اقلام غذایی و دارویی، رختشویی لباس‌های گل‌آلود و شیمیایی رزمندگان در پایگاه‌هایی چون رختشوی‌خانه اهواز، امدادگری مجروحان زیر آتش در بیمارستان‌های صحرایی و حتی نبردهای خیابانی تن‌به‌تن در خرمشهر و سوسنگرد، گواهی بر عظمت حضور زن مسلمان بود. کتاب نقش زنان در دفاع مقدس^۲ این نقش را در چهار بعد رزمی، پشتیبانی، فرهنگی و عاطفی تحلیل و ثبت کرده است.

پرچم‌داری بانوان در دفاع از ارزش‌های اسلام و انقلاب

با تغییر ماهیت تهاجم دشمن از جنگ سخت به جنگ ترکیبی، نرم و شناختی، نوک پیکان توطئه‌ها متوجه حریم خانواده، عفت و حجاب زن مسلمان شد. دشمن دریافته بود تا زمانی که مادران و دختران این سرزمین سنگربان ایمان و غیرت دینی باشند، تسخیر فکری جامعه ناممکن است. در این معرکه، بانوان انقلابی به افسران خط مقدم جهاد تبیین بدل شدند. حضور سازمان‌یافته بانوان در مساجد، هیئت‌های مذهبی، دانشگاه‌ها و قرارگاه‌های فضای مجازی،

۱. سیدروح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۷، ص ۶، بیانات در جمع دانشجویان دختر، ۲۴ فروردین ۱۳۵۸.

۲. محمدعلی جودکی، نقش زنان در دفاع مقدس، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۵ ش.

سناریوهای فتنه‌انگیز را خنثی کرد. زن مسلمان در این عرصه نشان داد که خانواده نقطه عزیمت مقاومت است؛ او آرامش روانی خانه را در ایام بحران حفظ کرد و هم‌زمان در عرصه عمومی، با روشنگری و آگاهی‌بخشی، روایت‌های وارونه رسانه‌های بیگانه را شکست داد.

قدرت واقعی نظام اسلامی در عمق پیوند میان ملت و حاکمیت نهفته است. زنان در جایگاه مربیان نسل آینده، پیوند عاطفی و ایمانی جامعه را تحکیم می‌بخشند. پایداری یک مادر در تشییع فرزند شهیدش، بیانیه رسای شکست‌ناپذیری یک امت است. حضور فعال بانوان در راهپیمایی‌های عظیم ۲۲ بهمن، روز قدس، تشییع باشکوه فرماندهان مقاومت و مجاهدان فی سبیل‌الله، قدرت بازدارندگی استواری را در برابر فشارها به وجود آورده است و محاسبات قدرت‌های استکباری را به هم ریخته است.

سبقت بانوان در مواقع ضروری دفاع از نظام

در بسیاری از برهه‌های پرتلاطم انقلاب، بانوان در نقطه‌ای پیش‌تر و خط‌شکن‌تر ظاهر شده‌اند. رهبر معظم انقلاب، آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای در پیامی به مناسبت هفته دفاع مقدس و سالگرد شهادت سید مقاومت شهید سیدحسن نصرالله، این حقیقت خیره‌کننده را چنین ترسیم فرمودند: «روزهایی بود که عنصر دلیری مردمان این مرزوبوم با مردانش شناخته می‌شد؛ اما اینک در روزهایی هستیم که بانوان در بعضی از عرصه‌های حضور دلیرانه، از مردان سبقت می‌گیرند».^۱

در جنگ تحمیلی اخیر، دشمن سرمایه‌گذاری سنگینی بر ایجاد هراس عمومی و گسست اجتماعی انجام داده بود تا اراده ملت را در هم بشکنند. در این میان، پدیده شگفت‌انگیز «تجمعات شبانه» مردم در بیش از صدها شهر کشور جلوه‌نمایی کرد. گزارش‌های مستند میدانی و رسانه‌ای نشان می‌دهد محرک اصلی در این حضور را مادران، فرزندان و شیرزنان ایران اسلامی شکل می‌دادند. بانوان غیور با درآغوش گرفتن فرزندان خردسال خود و کشاندن خانواده‌ها به خیابان‌ها و میادین شهرها در ساعاتی از شب، خیابان را به دژ غیرت و حمایت از تمامیت ارضی و حاکمیت نظام اسلامی بدل کردند. این حضور هشت‌ماهه امت مبعوث، ابهت توخالی دشمن را فروریخت و با برپایی موکب‌های جهادی، دوختن پرچم‌های مقاومت، توزیع اقلام خوراکی و سردادن شعارهای حماسی، صحنه‌های صدر اسلام را زنده گردانید. این همان سبقت‌گیری در

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۴۰۵/۰۷/۰۶.

دفاع از کیان اسلام و اثبات پیوند ناگسستنی زن مسلمان با ارکان انقلاب بود.

الگوگیری بانوان میهن اسلامی از الگوهای دینی

خداوند متعال در قرآن مجید، مؤمنان عالم را به الگوهای والایی ارجاع می‌دهد که در سخت‌ترین شرایط، توحید ناب را حفظ کردند. در سوره «تحریم»، دو بانو در جایگاه «اسوه» جمیع مؤمنان» (زن و مرد)، معرفی می‌شوند و می‌فرماید:

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ * وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ لَهَا وَكَانَتْ مِنَ الْفَائِتَيْنِ.^۱

(الف) حضرت آسیه، تجلی تسلیم‌ناپذیری در کانون طاعوت بود. او در کاخ فرعون زیست؛ اما فریب زرق‌وبرق استبداد را نخورد، بلکه ندای قرب پروردگار سر داد و هسته مقاومت در برابر طغیان فرعونی را حراست کرد. زنان مبارز ایران در عصر ستم‌شاهی پهلوی، با تمسک به همین منش آسیه‌وار، کانون‌های مبارزه را در خانه‌ها روشن نگاه داشتند.

(ب) حضرت مریم علیها السلام، نماد طهارت، استقامت، اتصال به غیب، و ایستادگی در برابر اتهامات بدخواهان است؛ زنی که در میان تندباد زخم‌زبان‌ها، پرچم تقوا و کلمه الهی را برافراشت.

(ج) حضرت خدیجه کبری علیها السلام، الگوی انفاق همه‌جانبه و بذل ثروت در شعب ابی طالب بود. قرآن کریم درباره این‌گونه افراد می‌فرماید: «الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْثَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ».^۲ مادران و زنان ایرانی در سال‌های دفاع مقدس و تحریم‌های ظالمانه، با بذل طلاها و اندوخته‌های خویش برای رزمندگان و گرگ‌شایی از محرومان، درس آموخته مکتب خدیجه کبری علیها السلام بودند.

(د) حضرت زینب کبری علیها السلام، قلّه صبر حکیمانه، بصیرت و جهاد روایت است. اگر زینب علیها السلام پس از عصر عاشورا نبود، واقعه کربلا در کربلا دفن می‌شد یا از سوی تحریف‌گران اموی مسخ می‌گردید. عبارت جاودانه «مَا رَأَيْتُ إِلَّا جَمِيلًا» در مجلس ابن‌زیاد، نشانه اوج بینش، بصیرت و

۱. تحریم: ۱۱-۱۲.

۲. توبه: ۲۰.

صلابت سیاسی او بود. زنان فعال در حوزه رسانه و مستندسازی دفاع مقدس، راویان زینبی عصر ما هستند که اجازه ندادند جای شهید و جلاّد تغییر یابد.

الگوگیری بانوان از حضرت فاطمه زهرا (ع)

قله و اسوه تراز بانوان مکتب اسلام، حضرت فاطمه زهرا (ع) است. شخصیتی که امام عصر، مهدی موعود (ع) در توصیف ایشان می‌فرمایند: «وَفِي ابْنَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِي أَسْوَةٌ حَسَنَةٌ»^۱. فاطمه زهرا (ع) حقیقت لیلۃ القدر و خیر کثیر الهی است؛ به همین دلیل در رأس همه انوار الهی، زهرای مرضیه (ع) قرار دارد؛ بانویی که با قیام فکری و سیاسی، خطبه‌خوانی‌های تبیینی، ایستادگی بر حریم امامت و بذل جان در مسیر توحید، بنیان‌گذار پرچم‌داری زنان در بزنگاه‌های سخت تاریخ شد. کنشگری سیاسی و اجتماعی آن حضرت پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام (ص) و دقیق‌ترین نقشه راه پرچم‌داری زن مؤمن در صیانت از ولایت و عدالت را پیش چشم بشر قرار داد. این پرچم‌داری را می‌توان در چند عرصه بیان کرد:

۱. بصیرت و جهاد تبیین

یکی از درخشان‌ترین ویژگی‌های وجودی حضرت فاطمه (ع)، پیشگامی ایشان در جهاد تبیین است. پس از ارتحال پیامبر اکرم (ص) و هنگامی که غبار انحراف سقیفه و بازگشت به رسوم جاهلی فضای مدینه را فراگرفت، حضرت زهرا (ع) سکوت نکرد. ایشان با همراهی زنانی از بنی‌هاشم به مسجد النبی رفتند و در حضور سران مهاجر و انصار «خطبه فدکیه» را ایراد فرمودند. حضرت در این خطبه، اصول توحید، فلسفه نبوت، اسرار احکام و فلسفه امامت را این‌گونه آشکارا بیان نمودند: «فَجَعَلَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً لَكُمْ مِنَ الشُّرْكِ... وَ طَاعَتَنَا نِظَاماً لِلْمِلَّةِ، وَإِمَامَتَنَا أَمَاناً مِنَ الْفُرْقَةِ»^۲. خداوند اطاعت از ما اهل بیت را مایه انسجام و نظم امت، و امامت ما را مانع تفرقه و جدایی قرار داد».

بانوی دوعالم همچنین در واپسین روزهای حیات و در بستر بیماری، هنگامی که زنان مدینه به عیادت ایشان آمدند، خطبه‌ای تکان‌دهنده خواند و خمودگی، دنیاطلبی و خطای بزرگ مردانشان را برشمرد: «أَصْبَحْتُ وَاللَّهِ عَائِفَةً لِدُنْيَاكُمْ، قَالِيَةً لِرِجَالِكُمْ...»^۳. این همان بنیان‌گذاری

۱. محمد بن حسن طوسی، الغیبة، ص ۲۴۵؛ محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۸۰.

۲. احمد بن علی طبرسی، الاحتجاج، ج ۱، ص ۹۹؛ احمد بن ابی طاهر طیفور، بلاغات النساء، ص ۱۲.

۳. احمد بن ابی طاهر طیفور، بلاغات النساء، ص ۱۹.

سنت روشنگری و خطبه‌خوانی بود که در ادامه تاریخ از سوی امام علی علیه السلام، امام حسین علیه السلام و حضرت زینب علیها السلام استمرار یافت.

۲. دفاع از حریم ولایت

حضرت صدیقه طاهره علیها السلام سیاست‌مداری در تراز ولایت‌مداری بود. ایشان چهل شب، سوار بر مرکب، دست حسنین علیهما السلام را گرفت و بر در خانه یکایک انصار و مهاجر حاضر شد و بیعت غدیر را به یاد آنان آورد. فاطمه علیها السلام می‌دانست انحراف از امامت الهی، جامعه را به قهقرا خواهد برد. زمانی هم که به بیت وحی هجوم آوردند، حضرت خود در خط مقدم ایستاد، میان در و دیوار قرار گرفت، آسیب دید، فرزندش سقط شد و تا سرحد بذل جان و شهادت، دست از دفاع از امام زمان خویش برنداشت تا سندی جاودان بر حقانیت ولایت و مظلومیت اهل بیت علیهم السلام ثبت کند.

نتیجه

بررسی منظومه معرفتی اسلام و رویدادهای تاریخی نشان می‌دهد پرچم‌داری بانوان، اصلی اساسی و هویتی در حرکت تمدن اسلامی است. انقلاب اسلامی ایران بر پایه معارف اهل بیت علیهم السلام توانست زنجیرهای تحجر شرقی و کلازدگی غربی را پاره کند و «الگوی سوم زن» را به مثابه تنها راهکار رهایی حقیقی زن به جهان معاصر عرضه دارد. الگویی که در آن عفت و حیا با بصیرت عمیق، شجاعت بی‌مانند و کنشگری اجتماعی هم‌پیوند است.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام در جایگاه محور اهل بیت علیهم السلام و اسوه اولیای الهی، با نطق تبیینی خویش، حضور میدانی در دفاع از ولایت، ایستادگی در برابر دنیاطلبان و بذل جان، نقشه راه جامع این پرچم‌داری را ترسیم کرد. زنان مؤمن و انقلابی ایران با تاسی به این خورشید تابناک و بهره‌گیری از سیره آسیه، مریم، خدیجه و زینب کبری علیهم السلام، در پیروزی انقلاب، دفاع مقدس، عرصه‌های علمی و دانش‌بنیان و جنگ‌های پیچیده شناختی و تحمیلی اخیر به عنوان نیروی پیشران، خط‌شکن و پرچم‌دار وارد صحنه شدند.

حضور حماسی و سبقت‌آمیز بانوان در تجمعات شبانه و ایستادگی سرسختانه در برابر تهاجم‌های همه‌جانبه، سند گویای این حقیقت است که تا زمانی که بانوان یک جامعه با الگوگیری از زهرای مرضیه علیها السلام در سنگر جهاد تبیین، خانواده، علم و دفاع از ولایت حاضر باشند، هیچ توطئه‌ای قادر به شکستن اراده آن امت نخواهد بود.

کتابنامه

قرآن کریم

۱. ابن‌ابی‌طاهر طیفور، احمد، بلاغات النساء. بیروت: دارالفضیلة، [بی‌تا].
۲. جودکی، محمدعلی، نقش زنان در دفاع مقدس، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۵ ش.
۳. خمینی، سیدروح‌الله. (۱۳۸۵). صحیفه امام (مجموعه رهنمودها و پیام‌های امام خمینی). تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه‌السلام، ۱۳۸۵ ش.
۴. دباغ (حدیدچی)، مرضیه، خاطرات مرضیه حدیدچی (دباغ)، به کوشش محسن کاظمی، تهران: سوره مهر، ۱۳۸۵ ش.
۵. طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج علی أهل اللجاج، مشهد: نشر المرتضی، ۱۴۰۳ ق.
۶. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.